

Tinatin Tvaltchrelidze

თინათინ თვალჭრელიძე

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
დოქტორანტი

Activation of Taboo Topics in Jemal Karchkhadze's Creativity

ტაბუდადებული თემების აქტივიზაცია ჯემალ ქარჩხაძის შემოქმედებაში

In the totalitarian space, the killing of the moral law is highly relevant. Rather than the post-Soviet trauma narrative, Jemal Karchkhadze's work is interesting in the direction of tabooing and de-tabooing moral issues, in order to present epochally correct artistic-aesthetic values (Karchkhadze's journalism, *The Tenant*, *Jupiter's Regret*, *Antonio and David*, etc.) While moral values are taboo, Jemal Karchkhadze made the issue of morality the main problem of his literary works; he wrote: "I am a moralist by nature and nothing can be done about it." Two types of conjuncture of the era spread during this period: "urapatriotic" and international.

Keywords: Cultural narratives, national identity, taboo, totalitarizm

საკვანძო სიტყვები: კულტურული ნარატივები, ეროვნული იდენტობა, ტაბუ, ტოტალიტარიზმი

ჯემალ ქარჩხაძის შემოქმედების კვლევის ამოცანაა საბჭოური იდეოლოგიის ფონზე შესწავლა იმ ნაციონალური ნარატივისა, როცა ყალიბდებოდა პიროვნება, ერი ამ არეალისგან გამოცალკევებით. ამ ნიადაგზე ნაციონალური ნარატივის კულტურის ესთეტიკაც ჩამოყალიბდა. ნაციონალური ნარატივის კულტურა პასუხობდა, განსაზღვრავდა და აყალიბებდა საერთო ესთეტიკურ მოთხოვნებს. გარკვეულ პერიოდში პიროვნებისათვის მკვეთრად იცვლებოდა ზღვარი ორ კულტურას, ორ იდეოლოგიას შორის და პიროვნებას ეძლეოდა ცოდნა იმის შესახებ, თუ რომელი ღირებულებები იყო ჭეშმარიტი და რომელ სივრცესთან უნდა მოეხდინა თვითიდენტიფიკაცია. ამ შემთხვევაში პიროვნებისათვის თვითგანსაზღვრის პროცესი უპირობოდ გულისხმობდა საბჭოთა არეალისგან გამოცალკევებას და საკუთარ ერთან, როგორც „კოლექტიურ მე-სთან“ გაიგივებას. საქართველოში ეს იყო პირველი და აუცილებელი ეტაპი, რომლის მიღმა დარჩენილი პიროვნება, ფაქტობრივად, შეიძლებოდა განხილულიყო, როგორც საბჭოური იდეოლოგიის მსხვერპლი, რომელმაც ვერ შეძლო თვითგანვითარება და გამოიჯენა ოფიციალური, პოლიტიკური რეჟიმის მიერ მისთვის წინასწარ განაზღვრული სივრცისგან. ტრავმირებული საზოგადოების ფორმირების მიზეზები ქარჩხაძის შემოქმედებაში კარგად იკვეთება.

„მიზანი მაცთურია, ბატონებო. სანამ მიაღწევთ თქვენი გგონიათ; როცა მიაღწევთ, მაშინღა მიხვდებით, რომ სხვისი ყოფილა“ (ქარჩხაძე, 2016, გვ. 5), – ასე იწყება ჯემალ ქარჩხაძის რომანი „მდგმური“, მწერლისა, რომელმაც საკუთარი შემოქმედებით ზნეობრივი ორიენტირის როლი შეასრულა 70-80-იან წლების საზოგადოებაში. ეს პერიოდი კონფორმისტულ ხანად უნდა ჩაითვალოს საბჭოთა საქართველოს ისტორიაში. ჩამოყალიბდა ორგვარი კონიუნქტურა: ნაციონალური (ურა-პატრიოტული) და ინტერნაციონალური (საბჭოთა იდეოლოგიის შესაფერისი). ჯემალ ქარჩხაძე არცერთს არ იზიარებდა, მწერალმა ამ კონფორმისტულ გარემოში ილიასეული მართლის თქმის

სტილით ფარდა ახადა ტაბუდადებულ თემებს: ღირსებას, ჯანსაღ პატრიოტიზმს, ზნეობას, თავისუფლებას.

ნაცვლად სახელმწიფოსა და კულტურის იმგვარი მიმართებისა, როცა სახელმწიფო უზრუნველყოფს კულტურის განვითარებას, ამ საუკუნეებში მიმართება უკუქმედითი იყო და კულტურული აქტივობის ძალით ნარჩუნდებოდა საქართველოს სახელმწიფოებრიობის პერსპექტივა, ვიდრე პოსტკოლონიურ რეალობამდე ლიტერატურულმა სივრცემ იკისრა ერის ზნეობრივი აღზრდის ფუნქცია, მორალისტობა. ქარჩხაძემ საზოგადოების სამომავლო პოსტკოლონიური ტრავმირების მიზეზები განსაზღვრა და შეფარვით დაიწყო ტაბუირებული თემების რეპრეზენტირება. საზოგადოების დემორალიზაციის ფაქტორები პოსტსაბჭოთა სივრცეში 70-80-იანი წლების სტაგნაციით აიხსნება. ამ ლიტერატურული ხაზის შესწავლა უმთავრესია ქარჩხაძის შემოქმედებაში. ჯემალ ქარჩხაძის პირველი მოთხრობა „აზიანიძეების ოჯახი“ 1962 წელს გამოქვეყნდა. მწერლის პუბლიკაციებმა საზოგადოების დიდი მოწონება, ხოლო საბჭოური იდეოლოგიის მქონე კრიტიკოსთა მხრიდან მკაცრი შეფასებები დაიმსახურა. მიუხედავად ამისა, ჯემალ ქარჩხაძეს წერა არ შეუწყვეტია და ნაწარმოებებსაც რეგულარულად აქვეყნებდა. 1977 წელს გამოიცა თხზულება „იგი“. ამ მოთხრობას მოჰყვა უმნიშვნელოვანესი რომანები „მდგმური“ (1979), „ქარავანი“ (1984), „ანტონიო და დავითი“ (1984), „ზებულონი“ (1988), „იუპიტერის სინანული“ (1994), „განზომილება“ (1999–2001). მიუხედავად იმისა, რომ „მწერლობის მოთვინიერება“ გრძელდებოდა, ამ პერიოდის ქართული მწერლობის ალტერნატიული ახალი ძალა მაინც ადარ იზიარებდა ქართველ მოდერნისტთა განწირული თაობის ტრაგიკულ ბედს (რატიანი, 2018, გვ. 187).

საბჭოთა სინამდვილემ ქართულ მხატვრულ ლიტერატურას ერთპლანიანობა დაუკანონა, სათქმელი აშკარა უნდა ყოფილიყო. ეს პრინციპი წარმატებით მუშაობდა არა მხოლოდ ავტორებზე, არამედ მკითხველზეც. თუმცა ჯემალ ქარჩხაძე იყო ანტისაბჭოთა ხელოვანი თავისი შინაგანი ბუნებითა თუ ზნეობრივი სიფაქიზით. ის მიიჩნევდა, რომ როგორც პიროვნება, ისე ერი უნდა აღიზარდოს მორალურად: *„იდეალური ხასიათით არავინ იბადება, არც პიროვნება და არც ერი. ამიტომ ერიც ისევე უნდა ცდილობდეს ხასიათის აღზრდას, როგორც პიროვნება. ამისთვის კი აუცილებელია ამ ხასიათის გაცნობიერება“* (ქარჩხაძე, 2014, გვ. 58). ერის თავისუფლების იდეა ზნეობრივად მოაზროვნე სოციუმის არსებობის საფუძველზე ხორციელდება (ბერიაშვილი, 2018, გვ. 43). წინააღმდეგ შემთხვევაში სასურველი დემოკრატია ინდივიდზე მასების ბატონობის შესაძლებლობას გააჩენს. ჯემალ ქარჩხაძე უკომპრომისო მამხილებელია „საკუთარ სინდისთნ გარიგებულ“ ადამიანთა მიერ შექმნილ შემგუებლურ გარემოში. იკვეთება თემა „საშიში სამყაროს ჰიპერტროფირებული მოდელის წიაღში გამომწყვდეული უარყოფილი ინდივიდისა, რომელიც ეძებს ხსნას“ (რატიანი, 2018, გვ. 147). გადარჩენის შესაძლებლობა წარმოადგენს არა მხოლოდ იმედს, არამედ მოთხოვნილებას, გარდაუვალ აუცილებლობასაც კი, რომელიც აიძულებს ადამიანს, ჩაუღრმავდეს საკუთარ არსებობას და ფასეული საზღვრის, ამბივალენტური ლიმინალური ზონისა და ურთულესი, მტკივნეული ტრანსფორმაციების მიღმა გამოიმუშაოს სხვა, ალტერნატიული რეალობა.

საბჭოურ პირობებშიც 70-80-იანი წლების საქართველოში მიმდინარეობდა კულტურული იდენტობის საფუძველზე ეროვნული იდენტობის საზღვრების მონიშვნა, ერის კოლექტიური მეხსიერების განმტკიცება, კოლექტიური თვითიდენტიფიკაცია. ამ ნიადაგზე ნაციონალური ნარატივის კულტურის ესთეტიკაც ჩამოყალიბდა, როგორც მასობრივი ესთეტიკა (წიფურია, 2016, გვ. 81). ამ თვალსაზრისით ჯემალ ქარჩხაძის წვლილი ქართულ ლიტერატურაში მნიშვნელოვანია.

ჯემალ ქარჩხაძის ლიტერატურული სამყაროს შესახებ რამდენიმე მეცნიერის მეტად საყურადღებო და მნიშვნელოვანი კრიტიკული მიმოხილვა არსებობს. მათ შორის, ლ. ბრეგაძის, ი. მილორავას, თ. ვასაძის, მ. ჯალიაშვილის, შ. აფრიდონიძის, ზ. კიკვიძისა, ბ. დურგლიშვილის, მ. მენთემაშვილის და სხვათა ნაშრომები. ქარჩხაძის შემოქმედება უმეტესად ფრაგმენტულად არის შესწავლილი. გვხვდება მისი ტექსტების ბიბლიური კონცეპტებითა და ისტორიზმის პრინციპით

კვლევა. ასევე საინტერესოა იგავის მხატვრული ტრანსფორმაციის ძიება ქარჩხაძის შემოქმედებაში, როგორც მიკროსქემისა. მწერლის ფილოსოფიურ-ესთეტიკური ხედვის განხილვისას კრიტიკოსთა მიერ მეტადაა მოხმობილი ბიბლიური ასპექტები. ჩვენი კვლევის მიზანი კი ჰერმენევტიკული საინტერპრეტაციო მოდელით ტექსტების შინაგანი და გარეგანი ლოგოსის ძიებაა, ფილოსოფიურ-ეგზისტენციალური წაკითხვით მხატვრული ტექსტის, ამ ეტაპზე ემპირიულ მასალას წარმოადგენს რომანი „მდგმური“, პირველსაზრისის წვდომა.

რომანი „მდგმური“ უნდა მივაკუთვნოთ მაგიურ რეალიზმს, რაც აბსოლუტურად მიუღებელი იყოს საბჭოთა კომუნისტური იდეოლოგიისთვის. 70-იანი წლების შემგუებლურ პოზიციას ჯემალ ქარჩხაძემ დაუპირისპირა ტაბუდადებული თემების გამოღვიძება. ეს არის ტექსტი არა მკითხველის გარშემო არსებული რეალობის წასაკითხად, არამედ თავად მკითხველის შინაგანი სამყაროს გასაგებად. ასე უბიძგებს მწერალი მკითხველს, რომ ჩაუღრმავდეს საკუთარ თავს და იფიქროს ზნეობრივ არჩევანზე. რომან „მდგმურში“ გვხვდება **სამმაგი კრიზისის** მახასიათებლები: შემეცნების, სუბიექტურობისა და ენის კრიზისი. მდგმურს უჭირს არსებულ რეალობასთან რაციონალური თანაარსებობა. რომანის პირველივე თავია „მეტამორფოზა“. გმირის ანთროპოლოგიურ არსში დომინირებს არაცნობიერი ფსიქიკა („**მრავლობითობა**“, **ნიცშე**). გმირი ხან სიზმრით, ხან ოცნებით, ზოგჯერ წარმოსახვით ინაცვლებს სხვა სამყაროში, მაგალითად, ნილოსის სანაპიროზე. საინტერესოა **ენა**, რომელიც არასოდროს არის თვითკმარი მოცემულობა, პერსონაჟის ორგანული აღწერისთვის დამახასიათებელია შინაგანი მონოლოგი და განცდილი მეტყველება. „*სიტყვა სახიფათო იარაღია; შეუძლია ავი ოინი გვიყოს. სიტყვა აზრის თარგმანია, თარგმანი კი ტლანქად ნათქვამი ორიგინალია*“ (ქარჩხაძე, 2008, გვ. 284).

XX საუკუნის 70-80-იანი წლები საზოგადოებისთვის კონფორმისტულ პერიოდად უნდა ჩაითვალოს, ამ პერიოდში კომუნისტური იდეები არააქტუალური იყო, მაგრამ ეს სულაც არ ნიშნავდა პლურალიზმისა და დემოკრატიის ნიშნების გაჩენას. ტოტალიტარულ სივრცეში აქტუალური სწორედ ზნეობრივი კანონის ჩაკვლაა. ვიდრე პოსტსაბჭოთა ტრავმულ ნარატივამდე საინტერესოა ჯემალ ქარჩხაძის შემოქმედება ზნეობრივი საკითხების ტაბუირებისა და დეტაბუირების მიმართულებით, რათა ეპოქალურად სწორი მხატვრულ-ესთეტიკური ღირებულებები წარმოჩნდეს. ქარჩხაძის რომანის უმთავრესი მახასიათებელი იგავურობაა, პარაბოლური არსი. ქარჩხაძესთან ტრადიციულ საყოფაცხოვრებო გარემოში იჭრება ფანტასტიკისა და ირიალურობის დისკურსი, როგორც გამოვლინება ეგზისტენციალური გაუცხოებისა. „*ადამიანის ამოცანა არის სამყაროსა და საკუთარი თავის შეცნობა. ყოველი ადამიანი რომელიღაც ზეგარდმო აუცილებლობით თავისი შესაძლებლობის კვალობაზე ამ ამოცანის ამოხსნას ცდილობს*“ (ქარჩხაძე, 2008, გვ. 210). მწერლის პროზა ტოტალიტარიზმის ეპოქაში პროტესტს სწორედ სახარებისეული იგავური კონტექსტების მეშვეობით გამოხატავს. აზროვნების ამგვარ იგავურობას, გარკვეული აზრით, ტოტალიტარულმა მმართველობამაც შეუწყო ხელი; სახარებისეული იგავები ჯემალ ქარჩხაძემ XX საუკუნის ქართულ ყოფას შეუსაბამა. იგავი ხშირად მეტყველებს მეტაფორულ ენაზე, რომელიც საშუალებას აძლევს ადამიანს, უფრო ადვილად განიხილოს რთული და კომპლექსური იდეები. მას შეუძლია გამოხატოს აბსტრაქტული არგუმენტის გამოყენებით კონკრეტული ნარატივი, რომელიც უფრო მარტივი და ადვილად გასაგებია (დურგლიშვილი, 2018, გვ. 55)

ერნსტ კასირერის აზრით, სულიერი კულტურის ნებისმიერი სახე სხვა არაფერია, თუ არა ნიშნები, კოდები. კონკრეტულ იტორიულ-კულტურული ეპოქის მოთხოვნილებათა შესაბამისად, კულტურა არა მხოლოდ ხსნის კოდს, არამედ უკვე გახსნილის ხელახალ დამიფვრას, გასაიდუმლოებას მიმართავს მისი შენახვის მიზნით. სწორედ ამის მაგალითია მითი, იგავი, კლოდ ლევი სტროსის განსაზღვრებით – „ზეენა“. გარკვეული სახეცვლილებებით კულტურათა კოდების მუდმივი ბინადრებია – მითოიდები, ბიბლიური იგავები – სიმბოლოები, არქეტიპები და ა. შ. ლევი-სტროსის აზრით, სულ ერთია, დროის ნაკადს აღმა მივადევნებთ თვალს, თუ დადმა დავყვებით. ამიტომაც, იგავი ისაა, რაც ანადგურებს დროს, იგავი მარადისობის ზედროულობაა. „*ხოლო დღე*

უძრავად იწვა ირგვლივ, როგორც სივრცე, და შეყვარებულნი ხელიხელჩკიდებულნი დადიოდნენ მასში. და დრო ხარობდა მათით, რადგან ისინი იყვნენ მისი ცივი მარტოობის დამარღვეველი დისონანსი“ (ქარჩხაძე, 2008, გვ. 294).

სათაურში კოდირებული მდგმურის ცნება შემდეგ ტექსტში რეალიზდება. გმირი მუდმივად მდგმურია ამ სამყაროსი, უფრო, საკუთარი ცნობიერების, გაორებული, საკუთარ თავში დაქვე-ბული, მაძიებელი, მაგრამ ხშირად ცდუნებული და დაცემული. შეუძლებელია ათეისტურად განწყობილი ეპოქისა და სამყაროს სკეფსისი და ირონია არ დავინახოთ პერსონაჟის ამ კომენტარში. „ერთადერთი რეალური ქვეყანა ეს ქვეყანაა. ერთადერთი სიცოცხლე დაბადებისა და სიკვდილის შემაერთებელი ხაზია. სტუმრის თეორია ღმერთის უარყოფაა, მისი აზრით, ფუჭი ილუზია იდეა-ლიზმია. ადამიანი, რომელიც ცილების, ცხიმებისა და შიგნეულობისაგან შედგება, ღვთაებრივი ვერ იქნება... იდეალიზმი რეალურ სამყაროში თვითმკვლელობის ტოლია. ცხოვრება მისია, ვინც ოცნებას მოკლავს“ (ქარჩხაძე, 2012, გვ. 464).

შოპენჰაუერის მიხედვით, ყოფიერების საფუძველი აბსოლუტური გონი კი არაა, არამედ აბსოლუტური ნება, რაც ნიშნავს იმას, რომ სამყარო და მასში მიმდინარე პროცესები, იმთავითვე საზრისსა და მიზანსაა მოკლებული, ვინაიდან ნება არის ყოფიერების „ბრმა“, უსაზმნო, საზრისს მოკლებული პირველსაწყისი, რომელსაც არც დასაწყისი აქვს და არც დასასრული. ხოლო ამ უსაზრისობის ვითარებაში სუბიექტს აქვს წარმოდგენები, ანუ ილუზორული დასკვნები საკუთარი არსებობის სიმყარის შესახებ. მაგრამ სუბიექტის არსებობა და მასთან ერთად მისი წარმოდგენები სრული ილუზიაა, „მოჩვენება“, ადამიანი კი ამ თავის პირადი წარმოდგენების ტყვეობაშია, ამ წარმოდგენათა საფუძველზე უსასრულოდ უჩნდება სურვილები, რომლებსაც ის ვერ იკმაყოფილებს და მას ამ დაუკმაყოფილებლობის გამო, საბოლოო ჯამში, საკუთარი ეგზისტენცია ტანჯვად გადაექცევა ხოლმე, ვინაიდან სუბიექტის სურვილები და ყოფიერების პირველსაწყისი – ნება იმთავითვე დაპირისპირებულნი არიან და ამ კონფლიქტის ტრაგიკულობას ადამიანი ხშირად ვერ აცნობიერებს, ანუ ვერ აცნობიერებს, რომ მისი სურვილები წარმავალი და ამაოა, განქარვებადია, რომ ყოფიერების სტიქიური უსაზრისო არსი მას წამისყოფით წარბოცს (ბრეგაძე, 2018, გვ. 24).

შოპენჰაუერის მიხედვით, საჭიროა ამ სურვილებისაგან და ასე სულიერი სიმშვიდისა და თავისებური „კათარზისის“ მოპოვება, ანუ, საკუთარი მოჩვენებითი წარმოდგენებისაგან გათავისუფლება, „განწმენდა“ და ასე ყოფიერების ნებელობისაგან თავის დაღწევა, ვინაიდან საკუთარი წარმოდგენები სწორედ ყოფიერების ნებელობითი ბუნების ერთ-ერთი გამოხატულებაა. ამიტომ, საჭიროა კათარზისი და „სამსარადან“ „წირვანაში“ გადასვლა. კირკეგორის მიხედვით, თავის ეგზისტენციაში ეთიკურ ფაზაზე ყველა წარსდგება, მაგრამ ამ ფაზის დაძლევა ცალკეულთა ხვედრია, ვინაიდან ყოველ ადამიანში ერთნაირად აპრიორული არ არის სუბიექტურობა, ანუ პიროვნულ-სულიერი და მსოფლმხედველობრივი განვითარების დონე, ყოველ ადამიანში თანაბრად მყარი არ არის თვითობა, პიროვნულობა, პიროვნული ნებელობა, შემეცნებითი ნებელობა. საინტერესოა პერსონაჟის სულიერი მდგმარეობა: „მსუბუქად მივბაძებდი... მზე იყო ოქროსფერი და მცხუნვარე. ცა იყო ლურჯი და კამკამა. გზა უსასრულო... მე ვერ ვიხსენებ, დედოფალო, შენს სახეს. ვიცი, შენი სახე ლამაზია და სხიმფენი... მე სადღაც შევყოვნდი და გზა ამერია“ (ქარჩხაძე, 2012, გვ. 299).

მოდერნის ეპოქაში მოელო ბოლო ე. წ. მყარ, მონოლითურ სუბიექტურობას, პიროვნულობას, შესაბამისად, სუბიექტს, რომელსაც „ოდესღაც“ ჰქონდა მყარი ღირებულებები და ეთიკური პრინციპები. ამის ნაცვლად აღნიშნულ ეპოქაში სუბიექტი იქცა პიროვნებადამილი, იდენტობადაკარგულ მოცემულობად. შედეგად, სუბიექტი კი აღარ ახდენს გავლენას გარესამყაროზე, იგი კი არ განკარგავს და წარმართავს მას, არამედ სუბიექტი სრულად დეზორიენტირდა თავის ეგზისტენციაში და მთლიანად დაექვემდებარა გარესამყაროს, ყოფიერების, ისტორიული პროცესის არაპროგნოზირებად არსს. მდგმურის ქმედება გონებით არ იმართება, ამ ირაციონალურობაში სუბიექტი ავლენს განვითარებისა და ძიების მთელ ცხოველმყოფელ ენერგიას. ცხადია, ამგვარ აღწერაში დრო და სივრცე ემპირიულია და იმავდროულად, არაემპირიული. გმირი ხშირად იმეორებს: „მე ისევ

გზაჯვარედინზე ვიდექი“. რეალურ გზაჯვარედინე ხვდება მაკას, არარეალური გზაჯვარედინით იკვეთება ირინესთან და გზას მასთან ერთად აგრძელებს არარსებულ მისტიკურ სივრცეში, სადაც დრო აჩქარებულია და იმავდროულად, წარმოსახვითი. თავში „პატრიარქი“ მდგმური და ირინე გადინაცვლებენ ამოუცნობ სამყაროში. ეს არის პირველყოფილი ადამიანის სამყოფელი, სადაც თევზაობით, ნადირობითა და შემგროვებლობით ირჩენს ადამიანი თავს. მდგმური ისე ეგუება არ რეალობას, თითქოს მთელი ცხოვრება იქ გაუტარებია. საინტერესოა დრო, რომელიც ძალიან სწრაფად გადის. მდგმური თითქოს ძილბურანში ხედავს ყველაფერს. დილით გარეთ გასულს თოვლი დახვდება, წინა საღამოს კი ტბაში ბანაობენ ის და ირინე. მდგმურისთვის მოქმედებს „შინაგანი დრო“. ის თან არსებობს იმ მისტიკურ ტყეში და თან არც არსებობს. დაბრუნებისას იაზრებს, რომ წლები გასულა. უძღები მის დაბრინუნებას ჰგავს მისი იმავე ქუჩაზე გამოჩენა: „გზაჯვარედინზე წამით შევჩერდი“. მდგმურს რაციონალურობის სრულ კრიზის უქმნის უდროობიდან ყოფაში დაბრუნება. რა თქმა უნდა, უპირატესობა ენიჭება ირაციონალურ საწყისს, არ არსებობს ავტონომიური სუბიექტურობა, გმირს ფსიქიკური აღქმები აყალიბებს, რომელიც ყოველ ჯერზე სხვადასხვაგვარად არის წარმოდგენილი. ამდენად, მოდერნისტი ავტორისთვის დრო „ჭეშმარიტად სუბიექტურია“ და გმირს სხვადასხვა დროით განზომილებაში ამოგზაურებს.

ქრონოტოპულია „მდგმურის“ ფინალი, როდესაც მდგმური – ძე შეცდომილი აღსარებას აზარებს სულის შეყვარებულს – უამბობს მას ტანჯვის და იმ ჭრილობების შესახებ, რომელთაგან ზოგს შეცდომა, ზოგს შეცოდება, სიბეცე, სულმოკლეობა, სასოწარკვეთა, სილაჩრე, უმადურობა, დაცემა, მონობა, ღალატი, დამარცხება, დავიწყება ჰქვია.

სიუჟეტის სტრუქტურის თვალსაზრისით გაუქმებულია დასაწყისი და ლოგიკური დასასრული, დასასრული ღიაა. პერსონაჟის არაცნობიერის რეალიზებისთვის შინაგანი მონოლოგი, განცდილი მეტყველება სწორად მიგნებული ვერბალიზაციის ხერხებია. თუმცა არსებითია არა სიუჟეტის ტრადიციული სტრუქტურა, არამედ მთლიანი იდეა □ ადამიანი მდგმურია, მოგზაურობს და მკვიდრდება სხვადასხვა სივრცეში, ეძიებს, პოულობს, უარყოფს, ეცემა, განიჭმინდება და იბრუნებს ეგზისტენციალურ რწმენას. მდგმური ამ ხაზს ავითარებს ადამიანის აზროვნებისა და არსებობისა. პერსონაჟი უარყოფს უკვე დადგენილ და ჩამოყალიბებულ ცხოვრებისეულ პრინციპებს, გადააფასებს ღირებულებებს და თავად არაცნობიერის წვდომით ქმნის ახალ ონტოლოგიურ საზრისს, საკუთარს, უშუალო სუბიექტური ნიჰილიზმის გზით დაწყებულსა და ერთგვარი პოვნით დასრულებულს. მწერალი საოცარი სიზუსტით აგნებს ადამიანურ სისუსტეთა სათავეს: მას ყოველთვის „სხვაგან“ ერჩივნა ყოფნა და ყოველთვის გარბოდა. ბოლოს მაინც აქ დაბრუნდა, დაღლილი და იმედგადაწურული – ძე შეცდომილის ნაცნობი ოდისეა იმით სრულდება, რომ მის არსებაში ამღერებული ბავშვები შედიან და ანუგეშებენ.

ისტორია გვევლინება ყოფის მაფორმირებელ ელემენტად, რომელიც განსაზღვრავს ცნობიერებას. საქართველო ყოფილი საბჭოთა ქვეყანაა, ამიტომ მის უახლეს პერიოდს გაცილებით დიდი მნიშვნელობა აქვს, ვიდრე ეს ტოტალიტარული წარსულის არმქონე ქვეყნების შემთხვევაში შეიძლება იყოს. თემა აქტუალურია იმდენად, რამდენადაც საინტერესოა გარდამავალი პერიოდების ლიტერატურა. ცხოვრების ახალ წესთან, ახალ რეალობასთან შეგუებას დრო სჭირდება, თან ეს პროცესები უკვე ხანში შესული, ჩამოყალიბებული ერის ფსიქიკაში უფრო ნელა და წინააღმდეგობრივად მიმდინარეობს და ამყარებს ერის კოლექტიურ მეხსიერებას. პროცესი ე.წ. „ზვიადან ქვევით“ განხორციელდა, ამიტომაც აღმოჩნდა ტრავმული, ევროპის მრავალი ქვეყნისგან განსხვავებით. როცა საბჭოთა კავშირში ე. წ. „უძრაობის ხანა“ დაიწყო, ცენზურა შედარებით დამშვიდდა. თუმცა, ამ პერიოდის ქართულ ლიტერატურაში კარგად გამოვლინდა, რომ ზნეობრივი ღირებულებები გადაფასდა და ის მატერიაზე, ფინანსებსა და ძალაუფლებაზე ორიენტირებულმა დეგრადირებულმა საზოგადოებამ ჩაანაცვლა. ამდენად, ტაბუირებული აღმოჩნდა ისეთი ღირებულებები, როგორებიცაა: ღირსება, პატრიოტიზმი, რწმენა, სინდისი და სხვ. ქარჩხაძე მორალისტური ნარატივით

იკვლევს ამ თემების ტაბუირების მიზეზებს და ალევორიულად წერს მათზე, რათა შექმნას ერის სწორი კოლექტიური ცნობიერება. სწორედ ეს დისკურსი აყალიბებს პოსტკოლონიურ ნარატივს.

ამდენად, მიგვაჩნია, რომ „მდგმური“ ეს არის ანტისაბჭოთა ტექსტი, მაგიური რეალიზმის ბრწყინვალე ნიმუში, მწერლის მიზანია ეგზისტენციალური ძიების, გამოუვალობის, დაეჭვების ჩვენება. იგავური ენით არსებული მსოფლმხედველობრივი ორიენტაციების რღვევა, ირაციონალური ანთროპოლოგიური არსით საკუთარ თავთან და სამყაროსთან მუდმივად გაუცხოება, ამასთან, საკუთარი აბოლუტური ნების რეალიზება, ერთგვარი პიროვნული დეზორიენტირება და სულიერი კათარზისი. ამ ყოველივეს მხატვრული ასახვა ასე მნიშვნელოვანია პიროვნებისათვის, ნაციონალურ ღირებულებებზე მდგარი საზოგადოების ჩამოყალიბებისათვის კონფორმიზმის ეპოქაში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ბერიაშვილი, მ. (2018). ზნეობრივისა და პოლიტიკურის გაგება ჯემალ ქარჩხაძის პუბლიცისტიკის მიხედვით, ჯემალ ქარჩხაძის ფორუმი, ლიტერატურული ალმანახი, II, 3-65, თბილისი: „ქარჩხაძის გამომცემლობა“.
- ბრეგაძე, კ. (2013). ქართული მოდერნიზმი, თბილისი: გამომცემლობა „მერიდიანი“.
- ბრეგაძე, კ. (2018). მოდერნი და მოდერნიზმი, თბილისი: შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი.
- ბრეგაძე, კ. (2009). ჰერმენევტიკა და მხატვრული ტექსტის ინტერპრეტაცია, ჟურნალი „სჯანი“, IX, 38-53, თბილისი: ლიტერატურის ინსტიტუტის გამომცემლობა.
- ბრეგაძე, ლ. (2016). განზომილების საიდუმლოებანი, ჯემალ ქარჩხაძის ფორუმი, ლიტერატურული ალმანახი, I, 6-20, თბილისი: „ქარჩხაძის გამომცემლობა“.
- დურგლიშვილი, ბ. (2018). იგავის მხატვრული ტრანსფორმაცია ჯემალ ქარჩხაძის პროზაში, სადისერტაციო ნაშრომი, ქუთაისი: აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.
- ლიტერატურის თეორია. XX საუკუნის ძირითადი მეთოდოლოგიური კონცეფციები და მიმდინარეობანი, (2006). თბილისი: ლიტერატურის ინსტიტუტის გამომცემლობა.
- რატანი, ი. (2018). ქართული მწერლობა და მსოფლიო ლიტერატურული პროცესი, თბილისი: „უნივერსიტეტის გამომცემლობა“.
- ქარჩხაძე, ჯ. (2008). მდგმური, თბილისი: „ქარჩხაძის გამომცემლობა“.
- ქარჩხაძე, ჯ. (2011). შემოქმედების კანონი, თბილისი: „ქარჩხაძის გამომცემლობა“.
- ქარჩხაძე, ჯ. (2014). პუბლიცისტიკა, თბილისი: „ქარჩხაძის გამომცემლობა“.
- წიფურია, ბ. (2016). ქართული ტექსტი საბჭოთა / პოსტსაბჭოთა / პოსტმოდერნულ კონტექსტში, თბილისი: ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- ჯამბურია, კ. (2018). ჯემალ ქარჩხაძე კონფორმიზმის წინააღმდეგ, ჯემალ ქარჩხაძის ფორუმი, ლიტერატურული ალმანახი, II, 3-24 თბილისი: „ქარჩხაძის გამომცემლობა“ .

References:

- Beriashvili, M (2018). Zneobrivila da p'olit'ik'uris gageba Jemal Karchkhadzis p'ublitsist'ik'is mikhedvit, Jemal Karchkhadzis porumi, lit'erat'uruli almanakhi, II. [Understanding the Moral and Political According to Jemal Karchkhadze's Publicism, Jemal Karchkhadze Forum, Literary Almanac, II]. 3-65. Tbilisi: „Karchkhadzis gamomtsemloba“.
- Bregadze, K'. (2009). Hermenevt'ik'a da mkhat'vruli t'ekst'is int'erpret'atsia. [Hermeneutics and Interpretation of a Literary Text]. Journali "Sjani", IX. 38-53. Tbilisi: lit'erat'uris inst'it'ut'is gamomtsemloba.
- Bregadze, K'. (2013). Kartuli modernizmi. [Georgian Modernism]. Tbilisi: gamomtsemloba „meridiani“.
- Bregadze, K'. (2018). Moderni da modernizmi. [Modern and Modernism]. Tbilisi: Shota Rustavelis kartuli lit'erat'uris inst'it'ut'i.
- Bregadze, L. (2016). Ganzomilebis saidumloebani, Jemal Karchkhadzis porumi, lit'erat'uruli almanakhi, I. [Secrets of Dimensions, Jemal Karchkhadze Forum. Literary Almanac, I]. 6-20, Tbilisi: „Karchkhadzis gamomtsemloba“.

- Durglishvili, B. (2018). Igavis mkhat'vruli t'ranspormatsia Jemal Karchkhadzis p'rozashi. [Artistic Transformation of the Fable in Jemal Karchkhadze's Prose, Dissertation]. Sadisert'atsio nashromi. Kutaisi: Ak'ak'i Ts'eretlis sakhelmts'ipo universit'et'i.
- Jamburia, K'. (2018). Jemal Karchkhadze k'onpormizmis ts'inaagmdeg. Jemal Karchkhadzis porumi, lit'erat'uruli almanakhi, II. [Jemal Karchkhadze Against Conformism, Jemal Karchkhadze Forum, Literary Almanac, I]. 3-24 tbilisi: „Karchkhadzis gamomtsemloba“ .
- Karchkhadze, J. (2008). Mdgmuri. [Mdgmur]. Tbilisi: “Karchkhadzis gamomtsemloba”.
- Karchkhadze, J. (2011). Shemokmedebis k'anoni. [The Law of Creation]. Tbilisi: “Karchkhadzis gamomtsemloba”.
- Karchkhadze, J. (2014). P'ublitsist'ik'a. [Publicism]. Tbilisi: “Karchkhadzis gamomtsemloba”.
- Lit'erat'uris teoria. XX sauk'unis dziritadi metodologiuri k'ontseptsiebi da mimdinareobani. (2006). [Theory of Literature. Main Methodological Concepts and Trends of the 20th Century].Tbilisi: lit'erat'uris inst'it'ut'is gamomtsemloba.
- Rat'iani, I. (2018). Kartuli mts'erloba da msoplio lit'erat'uruli p'rotsesi. [Georgian Writing and the World Literary Process]. Tbilisi: „universit'et'is gamomtsemloba“.
- Ts'ipuria, B. (2016). Kartuli t'ekst'i sabch'ota / p'ost'sabch'ota / p'ost'modernul k'ont'ekst'shi. [Georgian Text in the Soviet / Post-Soviet / Postmodern Context]. Tbilisi: Ilias sakhelmts'ipo universit'et'is gamomtsemloba.